

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך המוזיקלי

מוזיקה – שיתוף, חיבור והעצמה

3 הצעות לתכנון שיעורי מוזיקה

במסגרת לימודי אמנויות בראיה חברתית בחטיבות הביניים
יחידות הוראה סמסטריאליות בחתך רב גילאי

כתיבה ועריכה:

הפיקוח על החינוך המוזיקלי, אגף א' אמנויות, משרד החינוך
בצלאל קופרוסר – מפמ"ר מוזיקה
שירי מיינר – מדריכה ארצית באגף אמנויות, מורה למוזיקה

פתח דבר

ההיבטים האישי והבין אישי טבועים במוזיקה, מעצם קיומה, באופן טבעי. החינוך המוזיקלי טומן בחובו את המוזיקה כערוץ התפתחות חיוני, המלווה את התלמיד לאורך שנות לימודיו, ומעצים את יכולותיו האישיות והבין אישיות. לפעילות המוזיקלית משמעות חשובה בהתפתחותו של התלמיד והעצמתו כאדם בטוח, חיובי ורגוע, כמו גם לאדם השייך לקהילתו - מעורב, אחראי, מקשיב לאחר ומשתף פעולה.

מטרת היחידות המוגשות להלן, היא להציע למורה כיצד לפרוש את השיעורים בסמסטר אחד, עם קבוצת תלמידים אשר יקבלו את ההזדמנות לפתח את יכולותיהם המוזיקליות, בין אם הם מנגנים או שרים באופן מקצועי, בליווי מורה, ובין אם אינם, ותוך כך להיות שותפים לפעילויות הבית ספריות והקהילתיות, להתחבר בעזרת המוזיקה לסביבה ולהעצים את יכולותיהם המוזיקליות האישיות.

כל אחת משלוש ההצעות המוגשות מפרטת את הרציונל, המטרות ודרכי הפעולה האפשריות לתכנון ההוראה. ניתן לשבץ את שלושתן במפגש הסמסטריאלי עם קבוצת התלמידים, בתלות ביכולות המורה ובשיתוף הפעולה והיכולות של בית הספר.

תוכן העניינים

4.....	שירת המונים בחטיבות הביניים – מקהלה וקהילה.....
4.....	פתח דבר.....
4.....	שירת מקהלה.....
5.....	מקהלה בקהילה.....
5.....	מטרות היחידה.....
5.....	מוזיקלית.....
5.....	אישית.....
5.....	בין אישית.....
5.....	תרבותית.....
6.....	מהי הקהילה?.....
6.....	קריטריונים לבחירת השיר.....
7.....	הצעה לתכנון שיעורים.....
8.....	נספחים.....
10.....	יוצרים פסקול - מוזיקה ורגשות בשיח עם המרחב הבית ספרי.....
10.....	פתח דבר.....
10.....	מוזיקה ורגשות.....
11.....	הפסקול.....
11.....	הצעה לתכנון שיעורים.....
13.....	אפשרות להרחבת התוכנית.....
14.....	הצעה להוראת המוזיקה – הרכבי ביצוע.....
14.....	פתח דבר.....
14.....	הרכבים רב-שכבתיים בחטיבות ביניים.....
14.....	אפשרות להרחבת התוכנית.....
14.....	תכנית לחטיבות ביניים בשיתוף הקונסרבטוריון העירוני ומגמת המוזיקה בתיכון.....
15.....	איך זה מתקיים בפועל?.....
15.....	הרכב קולי.....
15.....	השתתפות פעילה בטקסים ואירועים בביה"ס.....
16.....	שיתופי פעולה עם מגמת המוזיקה בתיכון ההמשך.....
16.....	רעיונות נוספים שניתן לכתוב עליהם תוכניות מפורטות על פי בחירת בית הספר.....

שירת המונים בחטיבות הביניים – מקהלה וקהילה

כָּכָה אֲנַחְנוּ שׁוֹפְכִים אֶת הַלֵּב
כָּכָה נוֹגְעִים בְּשָׂמִים
כָּכָה מְרַפְּאִים נַפְשֵׁנוּ מִכָּאֵב
כָּכָה אוֹמְזִים בְּזִמְנֵנוּ אֶשֶׁר חוֹלֵף
כָּשֶׁאֲנַחְנוּ בְּיַחַד שָׂרִים
הַלְּבָבוֹת מַעְצָמָם מִתַּחְבְּרִים.
(שירת הרבים / תלמה אליגון-רוז)

פתח דבר

יחידה זו עוסקת בהוראת מוזיקה המושתתת על תהליך למידה תקשורתית-שיתופי, בדגש על הפרמטרים הבאים: חוויית למידה שיתופית מתמשכת, מעודדת יוזמה, אחריות, שייכות, תרגול כתוצר ישיר של הסברה ודברור החומר הנלמד ומכך הטמעה. הילד כסוכן ידע. נקודת המוצא של תהליך הלמידה הינה ההכרה במשאב החברתי קהילתי הקיים (משפחה וחברים).

ביחידה זו מפורטת הצעה לתכנון שיעורים, אשר יוציאו לפועל שירת המונים קהילתית – אירוע מתוכנן מראש, ובו ישירו כולם שיר אחד, אשר כל הקהילה למדה את קולותיו.

שירת מקהלה

המוזיקה החלה בשירה – יחד או בצוותא. שירה משותפת שימשה אצל עמים קדומים למטרות דתיות/מגיות: בקשה לגשם, הבטחת פריון, תפילות להעברת מחלות מדבקות, נצחון במלחמה, גירוש שדים ועוד. לשירה (ולמוזיקה בכלל) ייחסו כח מגי שניתן בעזרתו להשפיע ולכוון את גורמי הטבע. שירה לשם האמנות לא הייתה קיימת בראשית ימיה. בעוד שבמערב מגמת השירה במקהלה הייתה שילוב קולות שונים לאחדות אורגנית – רב קוליות וצירוף צלילים לאקורדים, בתרבויות חוץ אירופיות ניתן דגש כמעט רק על מלודיה ומקצב.

גם בתנ"ך מופיעה שירת מקהלה. ידוע שהייתה שירה חילונית שהושרה בפי העם ושירה דתית שהוגשה בפי משוררים ומהללים מיוחדים. ספר שיר השירים הוא ספר שירי אהבה המיועדים בחלקם לביצוע יחיד, בפי גבר או אשה, ובחלקם לשירת קבוצת גברים (פרק ח', ח'-ט') או קבוצת נערות (פרק ה', ט'). שיר השירים הוא דוגמא אחת מני רבות המופיעות בתנ"ך לשירת מקהלה; מוזכרות בתנ"ך עוד רבות כאלו: מקהלה בבית המקדש הראשון בימי שלמה, שירתם של הלויים והנביאים וכמובן, ספר תהילים - קובץ של מזמורים שונים. כל מזמור עומד בפני עצמו כיצירה סגורה.

מקהלה בקהילה

המקהלה היא תבנית נוף תרבותה, היא יוצרת חווייה מוזיקלית לזמר ולמאזין, משמשת כמרכז חברתי וחינוכי השם דגש על אסתטיקה במובנה הפילוסופי-אמנותי – המדויק, היפה והנשגב.

הפוטנציאל החינוכי העצום שגלום במוזיקה תורם הן ליחיד והן לקבוצה. פיתוח יכולת המבע הרגשית, השילוב הקוגניטיבי, הרגשי והפסיכו-מוטורי, פיתוח כישורי האינטראקציה הקבוצתיים, שיפור האקלים הרגשי והחברתי, וההתוודעות הבלתי אמצעית לשלל תרבויות ולמסורות - כל אלה הם יעדים מן המעלה הראשונה בתהליך התפתחותם של צעירים.

המוזיקה בקהילה מכוונת לרווחת אנשיה; היא מאפשרת למשתתפים לחלוק חוויות ולהבין האחד את השני, ומתוך כך מתפתחת הקהילה. לצד המימד החברתי, פעילות המוזיקה בקהילה מכוונת גם לצמיחה אישית; היא מספקת הזדמנויות ליצירתיות והבעה עצמית, ועוזרת לפיתוח היכולת האמנותית והזהות האישית והבין אישית.

מטרות היחידה

מוזיקלית

- להעמיק את ההבנה המוזיקלית ואת כישורי זיהוי מוטיבים מוזיקליים בולטים
- לבסס ולשפר את יכולות ההפקה הקולית בשירה

אישית

- העצמת תחושת מסוגלות – התלמיד בונה את אמונו ביכולותיו המוזיקליות והחברתיות
- ביסוס תחושת שייכות לקהילה
- חיזוק תחושת המנהיגות – התלמיד בתפקיד מורה לעמיתיו

בין אישית

- לטפח את האקלים הרגשי בקבוצה - הפחתת מתחים ותיעול האנרגיות לכיוונים חיוביים ובונים
- לפתח כישורי אינטראקציה חברתיים - שכלול יכולת ההקשבה והתגובה וחיזוק היכולת לפעילות קבוצתית מתואמת
- לייצר מחויבות - שיתוף ידע באופן שמייצר תחושת אחריות על טיפוח הרווחיות ההדדית של כל חברי הקהילה

תרבותית

- הכרות עם שיר השייך למעגלי הקהילה והתרבות הישראלית
- עידוד למעורבות - כסוכן ידע אקטיבי, הפעילות מעודדת את הילד להיות שותף ומעורב, בעל תחושת שליחות

מהי הקהילה?

הקהילה בהצעה זו מורכבת משלושה מעגלים חברתיים:

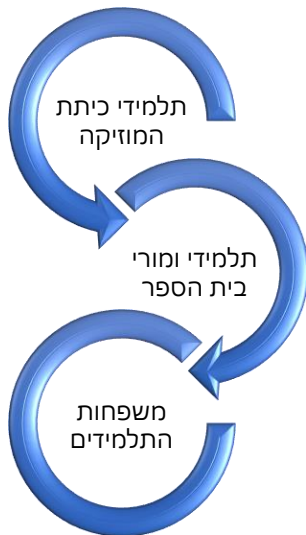
1. תלמידי כיתת המוזיקה
2. תלמידי ומורי בית הספר
3. משפחות תלמידי בית הספר

התלמידים בהצעה זו משמשים כסוכני הידע. תלמידי כיתת המוזיקה לומדים את התפקידים הקוליים בכיתת המוזיקה. את התפקיד שלמדו הם מעבירים לשאר תלמידי ומורי בית הספר ואילו תלמידי בית הספר, מהמעגל החברתי השני, מלמדים את משפחותיהם.

הצלחת תהליך השירה ההמונית בקהילה טמונה בתכנון המשותף עם התלמידים בכיתת המוזיקה; יחד יש לדון, לתכנן ולחשוב על דרכי הפצה בבית הספר ובקהילה, על התאמת התפקידים המוזיקליים והחברתיים לתלמידים וליכולותיהם האישיות, על האירוע לכבודו מכינים את השיר, ועל בחירת השיר.

קריטריונים לבחירת השיר

1. כדאי להתאים את נושא השיר לאירוע בו יושר, לחגים וימים מיוחדים בשנה, לערכים וליחודיות בית הספר והקהילה;
2. על העיבוד להיות פשוט. וכך, למשל, להכיל מוטיבים רתמיים בולטים, אוסטינטי מלודיים וריתמיים, מנעד נוח לקולות הקהילה (רצוי סופרן, אלט וטנור, ללא בס) וכו';
3. לימוד השיר צריך להיות מהיר ופשוט ולכן כדאי למצוא שיר שיש לו מוטיב מוזיקלי בולט אשר אפשר דרכו ללמד את השיר ותפקידיו הקוליים.

הצעה לתכנון שיעורים

תכנון השיעורים ביחידה זו מגיש הצעה לדרך בה ניתן ליצוק את התוכן שילמד ויועבר הלאה לכל הקהילה. רצף השיעורים המוצע נבנה על פי רציונל ומטרות היחידה ומלווה בדוגמאות מעבודה על השיר "הכי ישראלי" ([עמרי גליקמן](#), "התקווה 6") (מצורף נספח עם [תוים](#), [מבנה העיבוד](#) וקולות).

מס' שיעור	נושא	מטרות	טקסונומיות	דוגמא
1	הכרות עם השיר וקולותיו	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את השיר התלמידים ילמדו את תפקידי הקולות 	ידע	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את אחד המרכיבים הבולטים בשיר, ביט ואוף ביט, דרך תפקידי הקולות בסופרן, אלט וטנור התלמידים ילמדו את השיר "הכי ישראלי" של להקת 'התקווה 6' ואת הקולות של הבנות (סופרן ואלט) והבנים (טנור) לתלמידים מנגנים ניתן לתת תפקיד נגינה (אקורדים, תפקיד של אחד הקולות, או מקצב הקשה)
2	הכרות עם מבנה השיר	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יבינו את מבנה השיר ומיקום הקולות בו התלמידים יתרגלו את ביצוע השיר במליאה ובקבוצות 	הבנה	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים ישירו את השיר ואת תפקידי הקולות על פי מבנה השיר
3	הכנה להפצת השיר לתלמידי בית הספר	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים ידונו בדרכי ההפצה לבית הספר וההורים התלמידים יתאמו על דרכי ההפצה שיחליטו עליהן 	ישום	<ul style="list-style-type: none"> דרכי הפצה אפשריות: בעל פה, במייל - העלאת הקלטות לדרייב וכו' התלמידים ילכו עם המורה לחלק מהכיתות בבית הספר (בתיאום עם המורים) וילמדו את השיר ואת הקולות ניתן להקרין את המילים על הלוח
4	הפצת השיר לתלמידי בית הספר	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יפיצו את השיר לקהילת בית הספר 	ישום	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יתחלקו לקבוצות, יעברו בין שאר הכיתות וילמדו את השיר ואת הקולות
5	הפצת השיר לקהילה	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יעבירו את תפקידי המלווה והקולות לכל קהילת בית הספר 	אנליזה	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יקליטו את עצמם שרים את כל אחד מהתפקידים, יעלו אותם לדרייב וישלחו את הקישור לכל קהילת בית הספר - מורים, הורים ותלמידים (במידה ויש להם כתובת מייל)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך המוזיקלי

מס' שיעור	נושא	מטרות	טקסונומיות	דוגמא
6	חזרה לאירוע שירת המונים	<ul style="list-style-type: none"> • התלמידים ישפרו את ביצועיהם בשירת התפקידים הקוליים ובביצוע משותף • התלמידים יתכננו את דרך הצגת והוראת השיר והעיבוד באירוע שירת המונים	ניתוח	<ul style="list-style-type: none"> • התלמידים יעשו חזרה על השיר כולו ועל הביצוע המשותף • התלמידים יחליטו יחד עם המורה כיצד לחלק ביניהם את תפקידי ההנחייה באירוע
7	אירוע שירת המונים	<ul style="list-style-type: none"> • הקהילה תבצע את השיר	ישום	<ul style="list-style-type: none"> • התלמידים והמורה על הבמה, חוזרים על הקולות ומבצעים את השיר

נספחים

פרטיטורה – עיבוד קולי של השיר "הכי ישראלי", התקווה 6

[בקישור המצורף](#)

מבנה העיבוד – מילים ותווים

[בקישור המצורף](#)

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' אמנויות
הפיקוח על החינוך המוזיקלי

תפקידי קולות חוזרים

הכי ישראלי - קולות חוזרים (אוסטינאו) - סופרן, אלת, טנור

S. סופרן
A. אלת
T. טנור
Sn. Dr. תפקיד הקשה אפשרי

יוצרים פסקול - מוזיקה ורגשות בשיח עם המרחב הבית ספרי

פתח דבר

למוזיקה השפעה חיובית על התנהגויות חברתיות, רוחניות וקהילתיות; היא מעודדת, מביאה להנעה, לתחושות של העצמה, גאווה ושייכות, כמו גם להתכנסות והתייחדות. ביחידה זו ניתנת דוגמה לתהליך רגשי-חברתי-קהילתי של תלמידי הכיתה, תהליך השם דגש על הקשר בין רגשות ומוזיקה, תוך התייחסות לסיפורה של הקהילה. באמצעות יצירת פסקול יוכלו התלמידים לספר את סיפורו של המרחב בו הם חיים, ואף לייחד ולהעצים את הקהילה. הקבוצה תעסוק באופיים ובסיפורם של בית הספר וסביבתו, ותבחר שירים המתאימים לחווית המרחב הקהילתי. התלמידים ילמדו על חשיבותה של המוזיקה בחיי היום יום, על יכולותיה המעצימות, על מרכיביה, כמו גם על מוטיבים בולטים בסוגות המוזיקליות השונות. המוזיקה תוגש לקהילה כתכנית רדיו מוקלטת (פודקאסט) המופצת לקהילה, ובפינות האזנה ברחבי בית הספר, בהתאם ליכולות הטכניות של המורה ובית הספר.

מוזיקה ורגשות

כבר בימי יוון העתיקה נעשה קישור בין מוסיקה לרגשות. האמונה הרווחת היא כי ביכולתה של המוסיקה להביע רגשות נתפסים ורגשות מתעוררים. על אף שאלו שני תהליכים נפרדים, שניהם מקושרים באופן ישיר לאופן בו המוסיקה נכתבת ומבוצעת על ידי מלחינים ומבצעים. נטייתו של האדם לחפש את הרגש במוסיקה היא כה חזקה, עד שגם אם המלחין לא הותיר אחריו פירוש ליצירתו, לא יארוך הזמן עד שימצא לו כזה. בדרך להבנת הקשר המורכב בין תכונות מוסיקליות והבעת רגשות, נבדקו גישות פילוסופיות, מוסיקולוגיות ופסיכולוגיות, לכל אחת יתרונות משלה. נעשו נסיונות רבים לבדוק כיצד מרכיבים מוסיקליים מסויימים משפיעים על רגשות. יכולתו של אדם לתרגם מוסיקה לרגשות תלויה ברמת האינטליגנציה הרגשית שלו.

המוזיקה מלווה את חיינו הרגשיים הן כיחידים והן כחברה בעלת דפוסי תרבות ספציפיים. ואכן, קיימת הסכמה רחבה לכך ש"המוזיקה היא שפת הרגש", ודורות של מלומדים - פילוסופים, מוזיקאים ותאורטיקנים של המוזיקה, מאפלטון ועד ימינו - עסקו ועוסקים בשאלת מטענה הרגשי של המוזיקה.

לגובה, משך, עוצמה וגוון הצליל יש משמעות בעיצוב שמחה, עצב, כמיהה, כעס ועוד. לדוגמה, ארגון צלילי של שמחה יבוא לידי ביטוי בגובה - קפיצות חדות; במשך - מהירות; בעוצמה - חוזק; בגוון - בהירות, סטקטו, רגיסטר גבוה. לעומת זאת, עצב עשוי להתבטא בקו מלווה בעל עקומה קמורה, באטיות, בשקט, ברגיסטר נמוך ובלגטו. לעתים המלחין עצמו מכוון את המבצע או את המאזין אל הרגש הספציפי שהוא שואף לעורר, וזאת בעזרת התוויות המילוליות המלוות את היצירה (למשל: אלגריה, סקרצו, מרש אבל) הוראות ביצוע (למשל: בכבדות - GRAVE; בפאתוס - POMPOSO) או שמות היצירות (בעיקר במוזיקה לילדים, למשל: "האיכר העליז"/"שומן"; "איוון חולה"/"חצי'אטוריאן, ועוד).

יש דרכים שונות לתת לרגשות אלה ביטוי בכיתה: בשיחה על היצירה, בכתיבה מנומקת של רשמים, במבע לא-מילולי (בעיקר בתנועה, שמאפשרת סינכרוניזציה בין המדיום הנשמע - המוזיקה, ובין המדיום הנראה - התנועה, המשחק, הסיפור) ואף בציור.

מתן הזדמנות לתלמידים להתנסות ביצירת מבעים רגשיים בקולותיהם ובכלים הזמינים להם, גם היא דרך מעשירה לבניית תובנות מוזיקליות תוך כדי פעילות יצירתית שיש בה הנאה מרובה.

רגשות הקשורים להיבטים חוץ-מוזיקליים הם סובייקטיביים ויכולים לנבוע מאסוציאציות, מזיכרון נעים או בלתי נעים וגם ממידת ההיכרות עם היצירה הספציפית או עם הסגנון (לדוגמה - מחקרי העדפות מוזיקליות מצביעים, בדרך כלל, על העדפת המוכר ודחיית הבלתי מוכר, אך כאשר המוכר הופך לשגור מדי - יש נטייה להתרחקות). חשוב לציין שאין בהכרח סינכרוניזציה בין הרגש המזוהה ביצירה (שמחה, עצב וכו') ובין רגשי המאזין, לדוגמה: העצב העולה מהיצירה עשוי לגרום להתפעמות גדולה ולאו דווקא לעגמומיות.

הפסקול

המוזיקה היא מרכיב מרכזי בליווי סיפור במדיות השונות – סרטי קולנוע, סדרות וכתבות טלוויזיה, תכניות רדיו, ראיונות, פרסומות ועוד. המוזיקה משרתת את התמונה הויזואלית, נותנת לתמונה את העומק הרעיוני והרגשי, תומכת בסיפור הנראה או הנשמע, עוזרת לצופה לחוש במתח של הסיפור ולמעשה היא עוד אלמנט משמעותי בחווייה הרב חושית המלווה את הצפייה וההאזנה.

לפסקול חשיבות רבה מאוד ביצירה. הפסקול מציג ומבהיר תכנים ומשמעויות, מבליט פרטים חשובים, מסייע לאחדות היצירה ולמימוש הפוטנציאל הריגושי של חומרי הסיפור.

לעיתים המוזיקה מהווה גורם עיקרי לצד הסיפור, ולעיתים חשיבותה רבה אף יותר (כמו במחזות זמר או באופרה). המוזיקה מוסיפה אווירה, מעצימה את האפקטים הדרמטיים של רגעי מתח, אהבה, פחד וכו'. המוזיקה יכולה גם לאפיין דמויות לעומק, לציין התפתחויות חשובות בעלילה, ולעיתים להיות אף העלילה עצמה.

מוזיקה יכולה, כבר מפתיחת המחזה, הסרט או התכנית, לשמש מעין הקדמה המרמזת על אופי הסיפור המתואר. היא יכולה לאותת על העתיד לבוא. מוזיקה יכולה לספק גם ניגוד אירוני. במקרים רבים קטטה או פעולה אלימה אחרת יכולה להיות על רקע מוזיקה רגועה כדי להעצים את הסצנה. לעיתים תפקיד המוזיקה הינו להדגיש את הדיבור, ובעיקר לחזק את הדיאלוגים.

הצעה לתכנון שיעורים

תכנון השיעורים ביחידה זו מגיש הצעה לדרך בה ניתן ליצור פסקול אשר יוגש לקהילת בית הספר ויספר את סיפורה. רצף השיעורים המוצע נבנה על פי רציונל ומטרות היחידה ומלווה בדוגמאות מעבודה עם קבוצת תלמידים אפשרית בחטיבת הביניים.

מס' שיעור	נושא	מטרות	טקסונומיות	דוגמא
1	כוחה של המוזיקה ומשמעות הפסקול	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יכירו את תפקיד הפסקול כמלווה סיפור התלמידים ילמדו על הקשר בין רגש למוזיקה	ידע	<ul style="list-style-type: none"> הצגת משמעותו של הפסקול בעזרת דוגמאות ושיח: כיצד משפיעה המוזיקה על הסיפור? דוגמא מתוך מלך האריות אילו רגשות עולים מהמוזיקה הנשמעת? דוגמא מפתחת הסרט Little Miss

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א' אמנויות
 הפיקוח על החינוך המוזיקלי

מס' שיעור	נושא	מטרות	טקסונומיות	דוגמא
				<p>Sunshine. הצעה לפעילות האזנה, ניתוח ודין על הקשר בין מוזיקה לרגשות</p> <ul style="list-style-type: none"> הכנה לשיעור הבא: כל תלמיד יגיע לשיעור עם רשימת שירים, יצירות או נעימות אשר מבטאות מגוון רגשות ברורים (עצב, שמחה, פחד, מתח, אהבה וכו')
2	התאמת פסקול לסיפור אישי	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יתאימו סוגי מוזיקה לרגשות הצפים מסיפוריהם האישיים. התלמידים יציגו את סיפורם האישי בליווי הפסקול שבחרו. 	הבנה	<ul style="list-style-type: none"> מעבר על דוגמאות מתוך רשימות השירים של התלמידים. ניתן לבקש מהם לשלוח במייל לבקש מהתלמידים לספר משהו שקרה להם בימים האחרונים ולהתאים מוזיקה – רומנטית, עצובה, דרמטית, מתח וכו'. אפשר לחלק לקבוצות, כל קבוצה תכתוב סיפור. כל קבוצה/תלמיד/ה יציגו את הסיפור שלהם בליווי מוזיקה
3	סיפורה של קהילה	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים ידונו בסיפור המרחב הסובב אותם התלמידים יכינו את הבסיס לכתיבת הסיפורים והתאמת הפסקול. 	ישום	<ul style="list-style-type: none"> מהו סיפורו של בית הספר? מהו סיפורה של הקהילה? ממה מורכבים אנשיה? מהם המוטיבים הבולטים של אופיה? התלמידים יחשבו על הרגשות העולים מהדיון, מהן חוזקותיה של הקהילה? במה היא זקוקה לחיזוק? האם היא זקוקה לעידוד? להזדהות הדדית? לשיוכות? לממלכתיות וטקסיות? לחיזוק המנהגים והמסורת? אלו רגשות אנו רוצים לעורר ולהעצים?
4	כתיבת הסיפורים והתאמת המוזיקה	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יחברו סיפורים המספרים את סיפורה של הקהילה התלמידים יתאימו פסקול לכל אחד מהסיפורים 	ישום	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יתחלקו לקבוצות, כל קבוצה כותבת סיפור קצר אשר עלה מהדיון בשיעור הקודם בתום כתיבת הסיפורים, התלמידים יעבירו את סיפורם לקבוצה אחרת והקבוצה תתאים לה מוזיקה על פי הרגשות העולים ממנו, בליווי המורה אשר תעזור לתלמידים להבחין במרכיבי המוזיקה השונים

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א' אמנויות
 הפיקוח על החינוך המוזיקלי

מס' שיעור	נושא	מטרות	טקסונומיות	דוגמא
5	הגשת הפסקול	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יחליטו על דרך הגשת הפסקול והפצתו לקהילה 	אנליזה	<p>שלוש הצעות להשמעת הסיפורים בליווי פסקול:</p> <ul style="list-style-type: none"> הקלטת פודקאסט (תכנית רדיו המועלית לאינטרנט) – התלמידים מקריאים את סיפוריהם כשברקע נשמעת המוזיקה אותה בחרו. בין סיפור לסיפור אפשר לשים שיר/יצירה שהתלמידים יספרו עליה. כל סיפור מוקלט בנפרד עם הפסקול שלו ומשודר בהזדמנויות שונות – התלמידים יכולים להכנס לכיתות ולהשמיע, או לשלוח במייל תחנות בבית הספר בהן עומדים התלמידים ומספרים את אחד הסיפורים וברקע מושמע הפסקול *תלמידים אשר שרים או מנגנים באופן מקצועי יכולים לנגן בעצמם בהקלטה, או בהופעה חיה. *ניתן להתאים את הסיפורים לאירוע או מועד מתקרב
6	המשך הגשת הפסקול	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יתאמו ויקליטו את הסיפורים התלמידים יערכו את השירים בהתאמה לסיפור 	ניתוח	<ul style="list-style-type: none"> בהתאם ליכולות המורה ובית הספר ניתן להחליט האם עריכת השירים והוספתם להקלטת הקול תיערך על ידי המורה בלבד או בשיתוף התלמידים
7	אירוע קהילתי בינתחומי	<ul style="list-style-type: none"> התלמידים יציגו את הסיפורים בליווי הפסקול 	ישום	<ul style="list-style-type: none"> בעת אירוע אליו מוזמנים כל באי בית הספר, יוכלו התלמידים להשמיע את הסיפורים במדיות שונות

אפשרות להרחבת התוכנית

באפשרות המורה לשתף פעולה עם מורים לאמנויות בתחומי הדעת השונים, כאשר לסיפורים ולמוזיקה יצטרפו תלמידים העוסקים באמנות חזותית, בתנועה, בצילום ובמשחק ויתמכו בסיפור באמצעים הויזואליים השונים.

הצעה להוראת המוזיקה – הרכבי ביצוע

פתח דבר

המוזיקה היא תופעה אוניברסאלית שתופסת מקום מרכזי וחשוב בכל תרבויות העולם. עוצמתה של המוזיקה היא בכך שיש לה הכוח לשדר מסרים אשר קשה לבטאם במילים. זאת ועוד, המוזיקה, כמרחב תרבותי ייחודי, משמשת כר לפיתוח היכולות והכישורים הבסיסיים של הילד תוך שילובם של היבטים רגשיים, קוגניטיביים ופסיכומוטוריים. מטרת התוכנית היא פיתוח וטיפול המודעות למוזיקה באוכלוסיית התלמידים מתוך הכרה במשקלה הסגולי של המוזיקה בעיצוב החינוך ובחיי התרבות הבית ספרית. קיימת תשתית של לימודי מוזיקה בגני הילדים, בבתי"ס היסודיים (כולל לימודי נגינה בבתי הספר היסודיים במסגרת עיר מנגנת), לימודי מוזיקה במגמות המוזיקה בבתי הספר התיכוניים וכמו כן לימודי נגינה בקונסרבטוריונים בשעות אחה"צ (תחום הקונסרבטוריונים מפוקח ומתוקצב ע"י משרד החינוך). בחטיבת הביניים אין לימודי מוזיקה, כתוצאה מכך נקטע הרצף של החינוך המוזיקלי. לא קיימת תוכנית לימודים, ולא הוצעו תוכניות המשך לבוגרי בית הספר המנגן בחטיבת הביניים. משרד החינוך והרשויות המקומיות משקיעים משאבים רבים בתלמידים בבתי הספר היסודיים במגוון של תכניות ללא יכולת לייצר הרחבה והעמקה לתלמידים שמנגנים בגילאי חטיבות הביניים.

הרכבים רב-שכבתיים בחטיבות ביניים

ההצעה בנויה על לימודי רחב. בהצעה זו גם התלמיד נתרם וגם בית הספר זוכה להרכבי ביצוע מקרב תלמידי בית הספר, היכולים לתת מענה באירועי בית הספר השונים. התוכנית מתקיימת בשלבים הבאים: מיפוי הנגנים (אלה הלומדים נגינה) והזמרים הקיימים על ידי בית הספר, בדיקה מי מהם מעוניין לנגן בהרכב בית ספרי או לשיר בהרכב קולי (הפרוייקט הינו על בסיס בחירה של התלמידים). התלמידים שיאותרו יתגבשו לקבוצה שתלמד את שני המקצועות הבאים בהיקף של 3 ש"ש:

1. הרכב קולי/ הרכב מעורב (שירה ונגינה) – בהיקף של 2 ש"ש - אופי ההרכב ייקבע בהתאם למיפוי התלמידים, בחירת המנהלת (בהתאם לכך ייבחר המנהל המוזיקלי של ההרכב)
2. שיעור העשרה בתורת המוזיקה ובתולדות המוזיקה – בהיקף של 1 ש"ש.

אפשרות להרחבת התוכנית

ניתן להרחיב את התוכנית בתוספת של ש"ש (עד 8 ש"ש). אופן הרחבת הפרוייקט יכול לבוא לידי ביטוי ב: הוספת הרכבים, פיצול הרכבים ע"פ רמות נגינה/סגנון/כלי נגינה (קלאסי, ג'אז, רוק, הרכבי שירה וכו'), וכמו כן הוספת שעות לשיעורי תורת המוסיקה ותרבויות המוסיקה ע"פ גילאים/רמות/אילוצי מערכת בית הספר.

תכנית לחטיבות ביניים בשיתוף הקונסרבטוריון העירוני ומגמת המוזיקה בתיכון

תוכנית רחבה יותר, בעלת אופי קהילתי המושתתת על שיתופי פעולה עם הקונסרבטוריון העירוני במסגרתה:

1. בית הספר והקונסרבטוריון העירוני יבצעו מיפוי של התלמידים המנגנים/ השרים ויבדקו אם יש תלמידים שמתתפים בשתי המסגרות.
2. תבנה תכנית עבודה שמחד מייצרת בידול מתוכנית הלימודים בקונסרבטוריון למניעת כפילות ומאידיך רואה את צרכי בית הספר ותלמידיו.
3. תבנה תכנית נגינה/ שירה בהרכבים על פי סוגות (סגנונות), כאשר כלל ההרכבים יבואו לידי ביטוי בטקסי בית הספר ואירועיו השונים, ההרכבים יופיעו בקהילה בהזדמנויות שונות, כמו כן כל התלמידים המתתפים בהרכבים יקבלו שיעורי העשרה בתורת המוסיקה, תולדות המוזיקה, אלתור והלחנה
4. יתקיימו שיתופי פעולה בין ההרכבים המנגנים (למשל: הרכב כלי יכול ללוות את שירת ההרכב הקולי/ המקהלה ועוד...)
5. יתקיימו קונצרטים לשירות הקהילה הבית ספרית והקהילה בכלל בהשתתפות תלמידי בית הספר, תלמידי הקונסרבטוריון ותלמידי מגמת המוזיקה בתיכון (מפורט בהמשך דרכים נוספות לשיתוף פעולה עם מגמת המוזיקה בתיכון המשך).

איך זה מתקיים בפועל?

- בשבוע הראשון לשנת הלימודים מתקיימת חשיפה לשיעורי הבחירה השונים (גם אם הוחלט על הרכב אחד)
- התלמידים המנגנים והשרים המעוניינים להצטרף להרכב נרשמים.
- לאחר מיון ראשוני מתחילים להתגבש ההרכבים (כמות התלמידים בהרכב יכולה לנוע בממוצע בין 5-15 משתתפים, אם מדובר במקהלה כמובן שאפשר הרבה יותר)
- ההרכבים נפגשים אחת לשבוע
- חדר החזרות יאובזר בהתאם לצרכי נגינה בהרכב.
- הרפרטואר שאותו יבצע ההרכב ייבחר על ידי המנחה בשיתוף תלמידי ההרכב תוך התחשבות בכישורי ההרכב ובצרכי בית הספר (אירועים וטקסים).
- באחריות המנחה לכתוב את העיבודים והתפקידים לכל אחד ממשתתפי ההרכב.

הרכב קולי

הרכב קולי יכול תלמידים מכיתות ז' – ט', ההרכב ייפגש אחת לשבוע בסוף יום הלימודים, 2 ש"ש. ההרכב יתנסה בעבודה קולית וישיר רפרטואר מגוון הכולל שירים ויצירות בסגנונות שונים. ההרכב ייתן מענה לתלמידים מוכשרים, שלא למדו נגינה אך ניחנו בכישרון שירה ויש להם רצון לבוא לידי ביטוי בתחום זה.

השתתפות פעילה בטקסים ואירועים בביה"ס

טקסי ביה"ס

בתחילת השנה נפגש מנחה ההרכבים עם הרכז/ת החברתי/ת של חטיבת הביניים, ונקבע איזה הרכב מופיע באיזה טקס או אירוע (וכן כמה ואילו שירים או קטעים מוסיקליים יבצעו).

"פרי עמלינו"

כל ההרכבים ישתתפו באירוע משמעותי שיוקדש לתוצרים המוזיקליים של עבודתם.

הפסקות פעילות

נגינה בחצר ביה"ס במסגרת ההפסקה פעילה.

כמות פתוחות

יצירת הזדמנות לתלמידים לבוא לידי ביטוי בקטעים סולניים בפני קבוצת השווים, הגברת התרבות הבית ספרית באמצעות התלמידים, עידוד מצויינות ומתן מענה של מצויינות לתלמידים שאלה אזורי העוצמה שלהם, עידוד הרגלי צריכת תרבות ותרומה לאקלים תרבותי בבית הספר.

שיתופי פעולה עם מגמת המוזיקה בתיכון ההמשך

- משתתפי ההרכבים השונים נחשפים במהלך השנה לפעילות ולהתנהלות של מגמת המוסיקה וטועמים מעט מעצם המפגש שנוצר.
- מנחי ההרכבים והמשתתפים נמצאים בקשר צמוד עם מורי המגמה ועם רכז המגמה.
- תלמידי ההרכבים בחטיבה מוזמנים להצטרף אל מגמת המוזיקה לאירועים הבאים: נסיעת ערב לקונצרט של התזמורת הפילהרמונית בהיכל התרבות, נסיעת ערב לאופרה, פעילויות מוסיקליות של התיכון, מפגש עם אמן יוצר, הפסקות פעילות של מגמת המוסיקה, ערב הקומפוזיציות של מסיימי י"ב וערב המגמה בסיום השנה.
- ניתן לייצר שיתוף פעולה בין ההרכבים בחטיבת הביניים ובין ההרכבים של מגמת התיכון.
- תלמידי המגמה יאמצו את תלמידי חטיבת הביניים. ניתן להחשיב להם את הפעילות הזו במסגרת המחוייבות האישית.
- כחלק מתוכנית המעברים בין החט"ב לחט"ע והחשיפה ללימודים במגמת המוסיקה במהלך שנת הלימודים, משתתפי ההרכבים מכיתה ט' נפגשים עם רכז המגמה למספר שיעורי חשיפה במקצועות תורת המוסיקה ותולדות המוסיקה.

רעיונות נוספים שניתן לכתוב עליהם תוכניות מפורטות על פי בחירת בית הספר

- תכניות קונצרטים בשילוב תזמורות מקצועיות
- תזמורות משותפות הורים ילדים
- תכניות משותפות עם הקונסרבטוריון העירוני
- תכנית התנדבות למען הקהילה
- שיח מוסיקלי רב תרבותי (דתיים חילונים, ערבים יהודים וכו')